

*Леуцук Г.В.,**к.е.н.,**доцент кафедри економіки та підприємництва,
Прикарпатський інститут імені Михайла Грушевського,
Міжрегіональна академія управління персоналом*

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ДЕТЕРМІНАНТИ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ РЕГІОНУ

Анотація. Досліджено особливості організації функціонування інвестиційної інфраструктури та її інституцій в економічному просторі регіону, а також запропоновано визначення інвестиційної інфраструктури регіону. Узагальнено концептуальні засади формування структурних елементів інвестиційної інфраструктури. Сформовано механізм удосконалення державної політики регулювання розвитку інвестиційної інфраструктури регіону.

Ключові слова: інвестиційна інфраструктура, інфраструктура, інвестиційний ринок, регіон.

Постановка проблеми. Вагомим чинником соціально-економічного розвитку регіону є наявність розвинутої інвестиційної інфраструктури, що створює умови для здійснення інвестиційної діяльності на регіональному ринку, сприяння залученню додаткового капіталу, акумулювання фінансових ресурсів для подальшого розміщення серед потенційних споживачів інвестицій, а також зниження ризиків та трансакційних витрат. Розвинена інвестиційна інфраструктура сприяє реалізації потенційних можливостей інвесторів та забезпечує життєздатність інвестиційного процесу загалом, що відповідним чином впливає на конкурентоздатність регіонів, реалізацію економічних цілей регіонального розвитку, зокрема здійснення структурної перебудови економіки, розвиток підприємництва, зміцнення економічної інтеграції регіонів із використанням переваг територіального поділу та кооперації праці.

У сучасних умовах інвестиційна інфраструктура характеризується низькою інвестиційною активністю, неефективним використанням капітальних видатків державного та регіональних бюджетів, що безпосередньо пов'язано з недосконалістю державної інвестиційної політики, значними прогалинами в чинному законодавстві, неналежним інституційним забезпеченням інвестиційного ринку. У зв'язку із цим дослідження питань активізації соціально-економічного розвитку регіональної економіки завдяки запровадженню механізмів розвитку інвестиційної інфраструктури та їх удосконалення набуває актуальності на теоретичному та практичному рівнях.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Інфраструктура як складник інвестиційного процесу була досліджена у різноманітних наукових працях вітчизняних і закордонних вчених, проте в умовах сьогодення ця економічна категорія залишається однією з найменш розвинутих сторін національної інвестиційної системи. Аналіз наукової літератури свідчить, що вагомий внесок у формування теоретичного підґрунтя дослідження інфраструктури, у тому числі інвестиційної, яка є важливим фактором, що впливає на розвиток і ефективність інвестиційних процесів, зробили провідні вітчизняні науковці, такі як П. Беленький, А. Гальчинський, З. Герасимчук,

А. Григоруц, А. Пересада, А. Ткач, Т.А. Комашенко, В.Р. Ткачук, Ю.А. Подерня-Масюк та інші. Провівши аналізування наукових напрацювань, варто відзначити, що функціонування інвестиційної інфраструктури не розглядалося ґрунтовно, адже нечітко сформовані завдання та структурні елементи, не визначено засади формування структурних елементів інвестиційної інфраструктури з відповідною державною політикою регулювання розвитку інвестиційної інфраструктури регіону.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Оскільки в економічній літературі немає єдиного наукового підходу щодо визначення змістовних характеристик, елементів, місця та значення інвестиційної інфраструктури у зміцненні соціально-економічного розвитку регіону, завданнями цього дослідження є розкриття сутності поняття «інвестиційна інфраструктура регіону» та визначення концептуальних засад формування структурних елементів інвестиційної інфраструктури, а також механізму удосконалення державної політики регулювання розвитку інвестиційної інфраструктури регіону.

Метою статті є дослідження особливостей організації функціонування інвестиційної інфраструктури та її інституцій в економічному просторі регіону на сучасному етапі.

Виклад основного матеріалу. Під час дослідження сутності поняття «інвестиційна інфраструктура регіону» варто звернути увагу на генезис поняття «інфраструктура», що відповідно становить множину певних інститутів – комплекс правових регуляторних умов функціонування ринків і як сукупність організацій та установ, які, керуючись правилами та нормами, забезпечують суб'єктно-об'єктні взаємозв'язки в ринковій системі, і як суміжні галузі, що покликані обслуговувати основне виробництво. «Інфраструктура» (від лат. *Infra* – підстава, фундамент і *structura* – будова, взаєморозташування) – це складові частини загального устрою економічного чи політичного життя, які носять підпорядкований, допоміжний характер і забезпечують нормальну діяльність економічної чи політичної системи загалом.

Інфраструктура ринку інвестицій – досить багатогранне поняття, що є продуктом розвитку інвестиційної системи загалом і сприяє послідовному реалізуванню функцій інвестування, коли інфраструктурні ланки, виконуючи обслуговуючі функції, забезпечують суб'єктно-об'єктні взаємозв'язки в інвестиційному процесі.

Зокрема, І.А. Бланк використовує поняття інвестиційної інфраструктури, що включає найбільш важливі галузі економіки, установи і засоби, які безпосередньо забезпечують процес безперервного здійснення інвестицій [1].

Т.А. Комашенко визначає інвестиційну інфраструктуру як елемент ринкової системи, яка є «фундаментом» подальшої розбудови ринку інвестицій та являє собою цілісну інституційно-

нальну, організаційну, фінансову, інформаційно-комунікаційну, кредитно-страхову систему щодо створення умов для здійснення інвестиційної діяльності та надання послуг стосовно реалізації інвестицій на всіх сегментах інвестиційного ринку, яка формується під впливом механізмів державного управління [2].

Ю.А. Подерня-Масюк під інвестиційною інфраструктурою регіону пропонує розуміти систему спеціалізованих інвестиційних інститутів основного та допоміжного призначення та їх територіально організованих мереж, функціонування яких спрямоване на створення умов для фінансових, матеріальних та інтелектуальних вкладень інвесторів з метою підвищення соціально-економічного розвитку регіону. При цьому визначення інвестиційної інфраструктури автор представляє як сукупність організацій, установ, посередників, діяльність яких спрямована на забезпечення умов для вкладень (фінансових, матеріальних, інтелектуальних) потенційних інвесторів у розвиток окремих галузей, виробництв, регіональних господарських систем з метою забезпечення економічної рівноваги та охорони довкілля, примноження матеріального та соціально значимого багатства у майбутньому не тільки інвесторів, а й усього населення [3].

Із системних позицій інвестиційна інфраструктура є елементом більш широких фінансової та ринкової інфраструктури, яка впорядковує всю множину розрізнених інвестиційних процесів і забезпечує найбільшу ефективність взаємозв'язків і взаємодії економічних суб'єктів у інвестиційних відносинах. Відповідно вона є необхідним і невід'ємним атрибутом інвестиційного ринку і не може зводитися до простої сукупності інвестиційних інститутів на певній території. У широкому розумінні інвестиційна інфраструктура розкривається через систему механізмів, правил і норм інвестування, а також інвестиційних відносин, націлених на максимізацію ефективності реалізації і керованості інвестиційного процесу, в тому числі за рахунок включення в нього посередницьких інститутів [4, с. 80–82].

Д.С. Пілевич визначає інвестиційну інфраструктуру як сукупність організацій, установ, посередників, що обслуговують і забезпечують реалізацію інвестиційних процесів у країні. До таких структур можна віднести комерційні банки, що здійснюють інвестиційну діяльність, інститути спільного інвестування, страхові компанії, недержавні пенсійні фонди, різноманітні рейтингові агентства, які забезпечують інвесторів необхідною інформацією про стан інвестиційного ринку, біржову систему з торгівлі цінними паперами, позабіржові системи тощо. Стан інвестиційної інфраструктури є одним із чинників, що формує інвестиційний клімат країни, тобто інвестиційна інфраструктура є складовою підсистемою інвестиційного клімату країни [5, с. 51].

Варто відзначити, що більшість науковців вважають, що інвестиційна інфраструктура є складником системи загальної ринкової чи фінансової інфраструктури, яка є визначальним чинником забезпечення ефективного розвитку економіки держави загалом та виробничої сфери зокрема, що впливає на інвестиційну привабливість регіонів, темпи розвитку суспільного виробництва. При цьому деякі з дослідників спробували виділити ринкову інфраструктуру й інвестиційну як окремі, що дуже пов'язані між собою та доповнюють одна одну.

На основі аналізу підходів вітчизняних і зарубіжних учених до тлумачення категорії «інвестиційна інфраструктура» та дослідження змісту поняття запропоновано власне визначення: інвестиційна інфраструктура регіону – це організаційно-технічна, матеріальна, фінансово-кредитна, інформаційна

та інвестиційно-консультативна системи регіону, що сприяють ефективному формуванню, розподілу реальних інвестицій та надання послуг, взаємодію виробників та споживачів фінансових послуг за правилами, визначеними державою та її регуляторними органами для розвитку регіональної інвестиційної діяльності та комерціалізації інвестиційного процесу.

Формування інвестиційної інфраструктури регіонів набуває особливого значення, яке зумовлено негативними тенденціями територіального розвитку і необхідністю всебічного використання регіональних чинників для досягнення загальних стратегічних цілей. Механізми, що функціонують на регіональних інвестиційних ринках, зазнають ґрунтовної критики через наявну негативну тенденцію щорічного зменшення обсягів інвестицій, у тому числі скорочення обсягів іноземного інвестування та низьку віддачу капіталовкладень, які здійснюються за рахунок різних джерел фінансування. Модифікуються функції учасників інвестиційного процесу, зазнають змін принципи їхніх економічних відносин, виникає нова інфраструктура ринку. У сучасних умовах інвестиційна інфраструктура регіону повинна бути важливим засобом забезпечення умов виходу з фінансово-економічної кризи, зростання науково-технічного прогресу, підвищення якісних показників господарської діяльності на мікро-, мезо- і макрорівнях.

У дослідженнях інвестиційної інфраструктури регіону важливе місце належить правильному визначенню її структурних елементів (рис. 1). Варто відзначити, що основна підсистема регіональної інвестиційної інфраструктури (рис. 1) відіграє головну роль у процесі формування структурних елементів цієї інфраструктури, оскільки забезпечує:

1) кредитування, яке засноване на інвестиційних цілях – набір благ та цінностей, якікладаються у підприємницьку діяльність з метою одержання доходу та соціального ефекту у майбутньому;

2) придбання цінних паперів – виділення частки коштів, які спрямовуються на покупку цінних паперів.

Таким чином, основна підсистема регіональної інвестиційної інфраструктури здійснює формування збалансованих кредитного та інвестиційного портфелів в економічному просторі регіону. У сучасних умовах варто проводити чіткі заходи щодо активізації формування та розвитку основної підсистеми регіональної інвестиційної інфраструктури в напрямках згаданої співпраці регіональної влади, фінансових посередників та підприємств, зокрема шляхом удосконалення ринкової інфраструктури регіону та забезпечення її надійного й ефективного функціонування; удосконалення механізмів державного регулювання, нагляду на фондовому ринку та захисту прав інвесторів.

Інститути інвестиційної інфраструктури відповідно до її внутрішньої сегментації становлять традиційні інфраструктурні інститути інвестиційного ринку; інфраструктурні інститути ринку об'єктів фінансових та реальних інвестицій; інфраструктурні інститути ринку об'єктів інноваційних та інтелектуальних інвестицій. Окрім цього, інвестиційна інфраструктура становить систему спеціалізованих інвестиційних інститутів основного (інститути банківського типу) та допоміжного (небанківські інвестиційні інститути) призначення та їх територіально організованих мереж, функціонування яких спрямоване на створення умов для фінансових, матеріальних та інтелектуальних вкладень інвесторів з метою підвищення соціально-економічного розвитку регіону. Регіональна інвестиційна інфраструктура регіону як система спеціалізованих

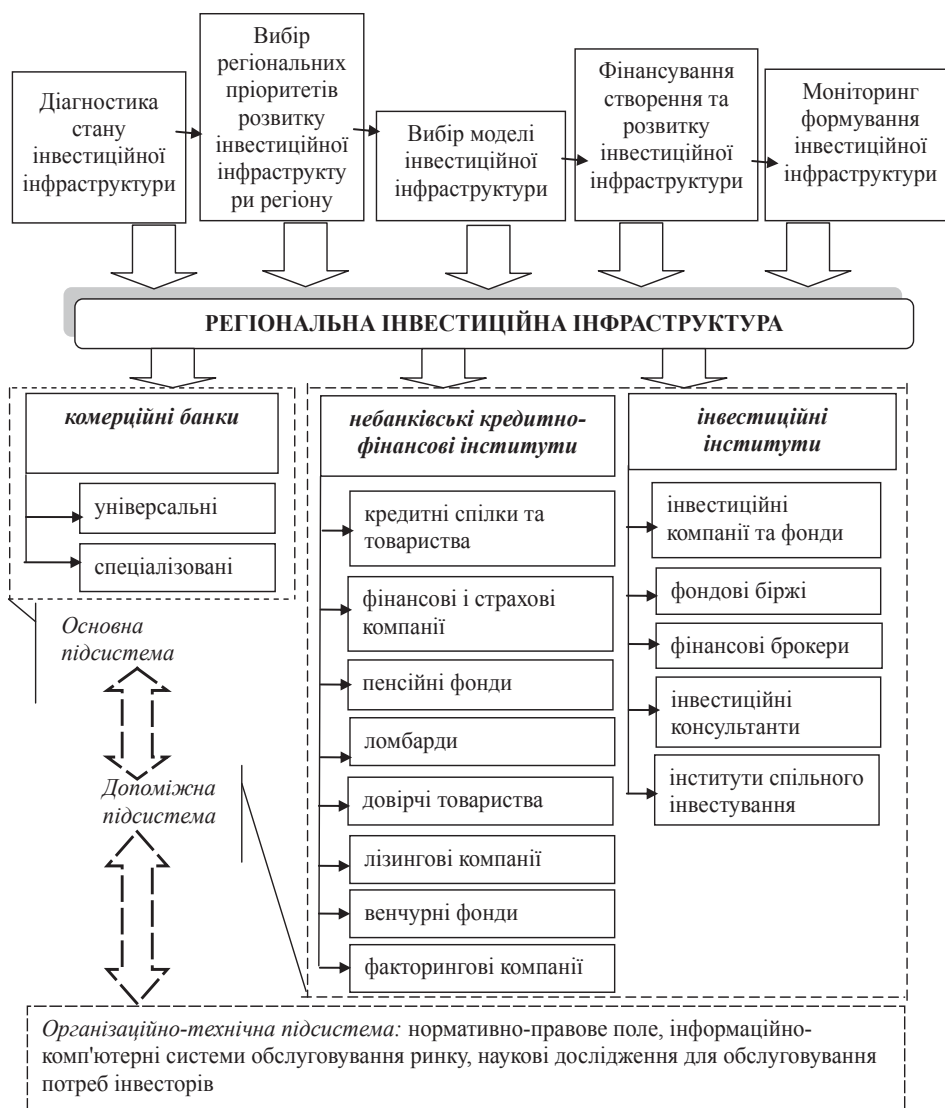

Рис. 1. Концептуальні засади формування структурних елементів інвестиційної інфраструктури

інститутів основного та допоміжного призначення та їх територіально організованих мереж створюються для консолідації активів регіону й оптимального використання його інвестиційного потенціалу.

Функціонування інвестиційної інфраструктури спрямоване на створення умов для цільових фінансових, матеріальних та інтелектуальних вкладень витратного характеру, які здійснюються на певний термін і сприяють збільшенню надходжень до місцевих бюджетів, підвищенню конкурентоспроможності економіки, залученню і збереженню висококваліфікованого персоналу, отриманню економічного доходу, досягненню соціального ефекту з метою підвищення соціально-економічного розвитку регіону. Розвинена інвестиційна інфраструктура регіону повинна забезпечувати функціонування всіх сегментів регіонального інвестиційного ринку та обслуговувати потреби суб'єктів ринкових відносин. При цьому державна політика щодо регулювання розвитку інвестиційної інфраструктури регіону повинна ґрунтуватись на узгодженості та збалансованості основних інфраструктурних ланок між собою та з іншими елементами ринку, раціоналізації та модернізації інфраструктурних елементів, першочерговості інноваційних заходів (рис. 2).

Найбільш послідовна реалізація процесу інвестування досягається в умовах сформованої інвестиційної інфраструктури, яка створює належні умови для інвестиційної діяльності, зменшує інвестиційні ризики, полегшує залучення додаткових інвестицій, акумулюючи фінансові ресурси. Саме наявність ефективної інфраструктури дає змогу реалізувати весь інвестиційний цикл. Її подальше формування та розвиток є одним із пріоритетних завдань державної інвестиційної політики [3].

У сучасних умовах актуалізується питання розроблення нової регіональної політики розвитку інвестиційної інфраструктури, спрямованої на створення привабливого інвестиційного середовища, формування інформаційної системи регіону, забезпечення регіональною інформацією потенційних вітчизняних і зарубіжних інвесторів, підвищення інформованості регіональних емітентів ринку про технології та фінансові інструменти інших регіонів, підвищення інвестиційного потенціалу регіону та значного нарощування обсягів інвестицій. Пріоритетними напрямками у розробленні нової регіональної політики розвитку інвестиційної інфраструктури повинні також бути зміцнення банківського інвестиційного сектору та сектору державних інвестиційних ресурсів на рівні регіону. Саме високий

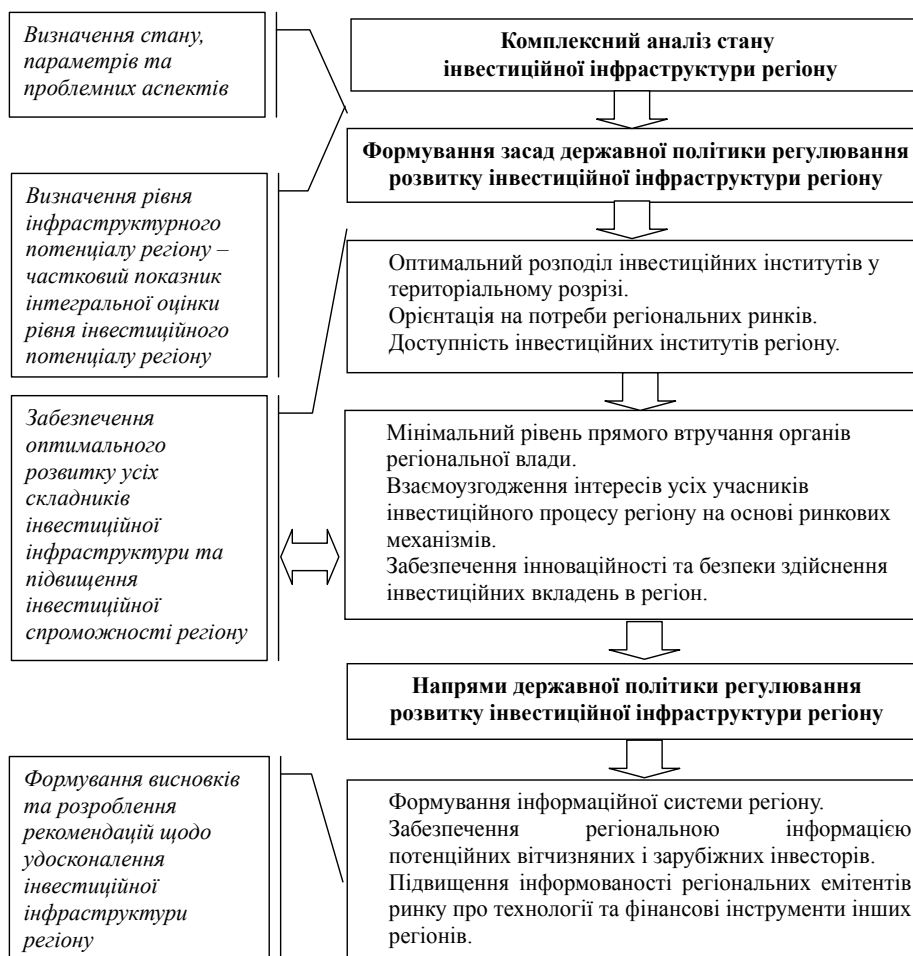

Рис. 2. Механізм удосконалення державної політики регулювання розвитку інвестиційної інфраструктури регіону

рівень розвитку інвестиційної інфраструктури регіону повинен сприяти підвищенню соціально-економічної результативності функціонування регіонального відтворювального комплексу, інтенсивності залучення інвестиційних ресурсів та зниженню чинників впливу посткризового періоду на розвиток економіки.

Висновки. Таким чином, інвестиційна інфраструктура регіону як система спеціалізованих інститутів основного, допоміжного й організаційно-технічного призначення та їх територіально організованих мереж створюються для консолідації активів регіону, оптимального використання його інвестиційного потенціалу і взаємозгодження інтересів усіх учасників інвестиційного процесу регіону на основі ринкових механізмів. Ефективне функціонування інвестиційної інфраструктури регіону сприяє створенню умов для цільового фінансування конкретних інвестиційних проектів, які здійснюються на певний термін і сприяють збільшенню надходжень до місцевих бюджетів, підвищенню конкурентоспроможності регіональної економіки, залученню і збереженню висококваліфікованого персоналу, отриманню економічного доходу, досягненню соціального ефекту з метою підвищення соціально-економічного розвитку регіону.

З урахуванням вищевикладеного основними напрямками державної регіональної економічної політики щодо розвитку інвестиційної інфраструктури регіону повинні бути децентралізація регіональної економічної політики; забезпечення рівних конкурентних умов в економічній діяльності для всіх

суб'єктів господарювання; встановлення чітких стандартів і умов надання державної допомоги; створення умов для міжрегіональної конкуренції із залучення коштів для реалізації інфраструктурних проектів; розвиток регіональної інфраструктури; сприяння пошуку та залученню іноземних та внутрішніх інвесторів; сприяння розвитку регіональних інститутів, форм партнерства влади, бізнесу та громадськості; сприяння розвитку регіональної фінансової інфраструктури. Для подальшого ефективного і якісного функціонування інвестиційної інфраструктури регіону потрібно вдосконалювати діяльність інфраструктурних елементів і запроваджувати нові інвестиційні інститути та скоординувати їх діяльність в межах єдиної інфраструктурної системи. Інвестиційна інфраструктура регіону визначає основну послідовність практичних дій ринкових суб'єктів та всі аспекти удосконалення інвестиційних процесів, орієнтуючись на просування інвестиційних проектів, формування відповідного менталітету інвестора, сприяння рівномірному розподілу та зменшенню ризиків інвестування, ефективному використанню інвестиційних ресурсів, спрямуванню їх до економічного простору регіону.

Таким чином, проведене наукове дослідження концептуальних детермінант інвестиційної інфраструктури регіону має теоретико-пізнавальне, методичне та практичне значення. Сформульовані положення є науковою базою для подальших досліджень, розроблення науково-методичних підходів, механізмів формування і використання інвестиційних ресурсів регіону.

Література:

1. Бланк И.А. Инвестиционный менеджмент / И.А. Бланк – К.: МП «ИТЕМ» ЛТД «Юнайтед Лондон Трейд Лимитед», 1995. – С. 65–71.
2. Комашенко Т.А. Механізми розвитку інфраструктури інвестиційного ринку України : автореф. дис. ... канд. наук з дер. управ : спец. 25.00.02 – «Механізми державного управління»: / Т.А. Комашенко; Національна академія державного управління при Президентіві України. – Київ, 2012. – 23 с.
3. Подерня-Масюк Ю.А. Формування інвестиційної інфраструктури регіону : автореф. дис. ... канд. ек. наук : спец. 08.00.05 – «Розвиток продуктивних сил і регіональна економіка»: / Ю.А. Подерня-Масюк; Луцький національний технічний університет. – Луцьк, 2010. – 24 с.
4. Бахматюк О.Р. Структурно-інституційні аспекти інвестиційної інфраструктури регіону / О.Р. Бахматюк // Економіка та держава. – 2013. – №12. – С. 80–82.
5. Пілевич Д.С. Теоретичні аспекти формування інвестиційної політики в Україні / Д.С. Пілевич // Вісник Чернігівського державного технологічного університету. – 2012. – № 4 (62). – С. 49–56.

Лещук Г.В. Концептуальные детерминанты инвестиционной инфраструктуры региона

Аннотация. Исследованы особенности организации функционирования инвестиционной инфраструктуры и ее институтов в экономическом пространстве региона, а также предложено определение инвестиционной инфраструктуры региона. Обобщены концептуальные основы формирования структурных элементов инвестиционной инфраструктуры. Сформирован механизм совершенствования государственной политики регулирования развития инвестиционной инфраструктуры региона.

Ключевые слова: инвестиционная инфраструктура, инфраструктура, инвестиционный рынок, регион.

Leshchuk H.V. Conceptual determinants of investment infrastructure of a region

Summary. The article considers peculiarities of the functioning of the investment infrastructure and its institutions in the economic space of a region, simultaneously the author proposed a definition of investment infrastructure of the region. The conceptual bases of formation of the structural elements of investment infrastructure are generalized. The author formed a mechanism of improvement of the state regulation policy of investment infrastructure development in the region.

Keywords: investment infrastructure, infrastructure, investment market, region.